ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
Хмельницький інститут соціальних технологій
Кафедра фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Хмельницького інституту
соціальних технологій
Університету „Україна”

_____ М. Є. Чайковський
„07 ” 09 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.1.9. Основи інклюзії
(шифр і назва навчальної дисципліни)
освітня програма *Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; Право; Психологія; Соціальна робота; Фізична терапія, ерготерапія*
(назва освітньої програми)
галузь знань *02 Культура і мистецтво; 08 Право; 05 Соціальні поведінкові науки 23 Соціальна робота; 22 Охорона здоров’я*
(шифр і назва галузі знань)
ВК.2.28. Основи інклюзії
(шифр і назва навчальної дисципліни)
освітня програма *Фізична культура і спорт*
(назва освітньої програми)
галузь знань *01 Освіта. Педагогіка*
(шифр і назва галузі знань)

освітнього ступеня бакалавр
(назва освітнього рівня)
Спеціальність (ності) *029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; 081 Право; 053 Психологія; 231 Соціальна робота; 227 Фізична терапія, ерготерапія; 017 Фізична культура і спорт*
(шифр і назва спеціальності (тей))
Спеціалізація(ї) _____
(назва спеціалізації)
інститут, філія, факультет, коледж Хмельницький інститут соціальних технологій
(назва навчально-виховного підрозділу)

Обсяг, кредитів: 120/4
Форма підсумкового контролю: залік

Хмельницький 2020 рік

Робоча програма Основи інклюзії
(назва навчальної дисципліни)
для студентів за галуззю знань *02 Культура і мистецтво; 08 Право; 05 Соціальні поведінкові науки; 23 Соціальна робота; 22 Охорона здоров'я; 01 Освіта. Педагогіка;*
спеціальністю *029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; 081 Право; 053 Психологія; 231 Соціальна робота; 227 Фізична терапія, ерготерапія; 017 Фізична культура і спорт*
„07" вересня 2020 року – 41 с.

Розробник:
Добровіцька Олена Олександрівна – доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук
(вказати авторів, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Викладач:
Чайковський Михайло Євгенович – професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту, доктор педагогічних наук, професор
Добровіцька Олена Олександрівна – доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук
(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту
Протокол від „07" вересня 2020 року № 1

Завідувач кафедри
фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту _____ Л. С. Кравчук
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми *Інформаційна, бібліотечна та архівна справа (2018 р.); Право (2018 р.); Психологія (2018 р.); Соціальна робота (2018 р.); Фізична терапія, ерготерапія (2018 р.); Фізична культура і спорт (2018 р.)*
(назва освітньої програми)
„07" вересня 2020 року

Гарант освітньо-професійної програми
з інформаційної, бібліотечної та архівної справи _____ Ю. І. Лучко

Гарант освітньо-професійної
програми з права _____ Л. М. Мозолюк-Боднар

Гарант освітньо-професійної програми
з психології _____ С. М. Кондратюк

Гарант освітньо-професійної програми
з соціальної роботи _____ О. В. Польовик

Гарант освітньо-професійної програми
з фізичної терапії, ерготерапії _____ В. В. Крупа

Гарант освітньо-професійної програми
з фізичної культури і спорту _____ Л. С. Кравчук

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2020/2021	20___/20___	20___/20___	20___/20___
Дата засідання кафедри	07.09.2020 р.			
№ протоколу	№1			
Підпис завідувача кафедри	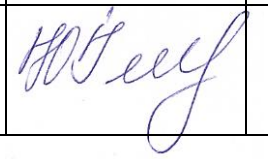			

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу vo.uu.edu.ua/ за адресою: https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=9693
(вказати адресу)

Робочу програму перевірено

„07” вересня 2020 року

Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Хмельницького інституту
соціальних технологій _____ Н. І. Луцкевич
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ…….. 5

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ……. 6

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ 6

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ……..... 9

4.1. Анотація дисципліни…….…... 9

4.2. Структура навчальної дисципліни……... 12

4.2.1. Тематичний план……..…… 12

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни……... 14

4.3. Форми організації занять…….. 15

4.3.1. Теми семінарських занять……..…. 15

4.3.2. Індивідуальні завдання……..…..... 15

4.3.3 Індивідуальна навчально-дослідна робота……..…... 16

4.3.4. Теми самостійної роботи студентів……..…… 17

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ……...…. 20

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. 20

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності…… 22

5.3. Інклюзивні методи навчання……... 27

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ……..…….. 22

6.1 Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів……..…. 23

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру……....….. 24

6.3. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS.. 25

6.4. Розподіл балів, які отримують студенти……. 25

6.5. Орієнтовний перелік питань до заліку ……..…….. 25

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ……. 32

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю……..…… 32

7.2. Глосарій (термінологічний словник)……..……..… 33

7.3. Рекомендована література……..…..…. 36

7.4. Інформаційні ресурси……...… 36

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ…… 41

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь</th><th colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма навчання</th><th>заочна форма навчання</th></tr>
<tr><td rowspan="4">Загальний обсяг кредитів – 4</td><td>Галузь знань
02 Культура і мистецтво;
08 Право;
05 Соціальні поведінкові науки;
23 Соціальна робота;
22 Охорона здоров’я;</td><td colspan="2">Вид дисципліни
обов’язкова</td></tr>
<tr><td>01 Освіта. Педагогіка</td><td colspan="2">Вид дисципліни
вибіркова</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа;
081 Право
053 Психологія;
231 Соціальна робота;
227 Фізична терапія, ерготерапія</td><td colspan="2">Цикл підготовки
загальний</td></tr>
<tr><td>017 Фізична культура і спорт</td><td colspan="2">Цикл підготовки
професійний</td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td rowspan="2">Спеціалізація
Немає</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 4</td><td>3-й</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання: робота з рефератом</td><td rowspan="3">Мова викладання, навчання та оцінювання:
українська</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>Загальний обсяг годин – 120</td><td>6-й</td><td>6-й</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3
самостійної роботи студента – 5</td><td rowspan="9">Освітній ступінь:
бакалавр</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>74 год.</td><td>110 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид семестрового контролю:
залік</td></tr>
</table>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 38,3% аудиторних занять, 61,7% самостійної роботи;

для заочної форми навчання – 8,3% аудиторних занять, 91,7% самостійної роботи.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни „Основи інклюзії” є формування у майбутніх фахівців базових знань роботи з особами з інвалідністю та професійно-орієнтованого світогляду на проблеми інклюзії, підготовка до соціально-педагогічної діяльності у навчальних закладах, соціально-реабілітаційних центрах, інклюзивно-ресурсних центрах і т.п.

Провідними **завданнями** дисципліни є:

– розкриття основних теоретичних положень інклюзії;

– обґрунтування провідних напрямів роботи з особами з інвалідністю в інклюзивному середовищі;

– ознайомлення з міжнародними документами та вітчизняним законодавчим забезпеченням освітніх прав людей з особливими потребами;

– уміння визначати та проектувати архітектурну безбар’єрність;

– планування і організація навчальних та реабілітаційних заходів;

– володіння правилами спілкування, взаємодії та співпраці з особами з різними нозологіями;

– створення умов для навчання та реабілітації людей з особливими потребами.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: теоретичні аспекти основ інклюзії та ключові позиції інклюзивної освіти, основні причини, категорії, групи, моделі інвалідності; необхідність застосування поняття „особа з інвалідністю”, еволюцію ставлення до людей з інвалідністю; ознаки універсальної доступності; правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю; види реабілітацій для людей з інвалідністю; основи мови жестів.

вміти: працювати з науковими літературними джерелами та законодавчою базою за темою інклюзії і осіб з інвалідністю; застосовувати знання з інклюзії у практичній діяльності; досліджувати об’єкти громадського призначення на визначення доступності; застосовувати правила спілкування з особами з інвалідністю; на базовому рівні виявляти вид реабілітації, якої потребує людина з інвалідністю; застосовувати мову жестів.

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 12
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ФК 1	ФК 2	ФК 5	ФК 6
ОК.1.9.	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 2	ПРН 11	ПРН 15	ПРН 16	ПРН 17	ПРН 11	ПРН 18
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+

081 Право

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9	ЗК 14
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 3
ОК.1.9.	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 9
ОК.1.9.	+	+	+	+

053 Психологія

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 8	СК 10	СК 11	СК 12
ОК.1.9.	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 17
ОК.1.9.	+	+	+

231 Соціальна робота

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 12	ЗК 13	ЗК 14	ЗК 15
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

ОК.1.9.	ФК 1	ФК 2	ФК 3	ФК 4	ФК 5	ФК 6	ФК 7	ФК 8	ФК 9	ФК 10	ФК 11	ФК 12	ФК 13	ФК 14	ФК 15
	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ФК 16	ФК 17	ФК 18	ФК 19	ФК 20	ФК 21	ФК 22	ФК 23	ФК 24	ФК 25	ФК 26	ФК 27	ФК 28	ФК 29	ФК 30
	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 6	ПРН 15	ПРН 17	ПРН 18	ПРН 20	ПРН 23	ПРН 24	ПРН 27	ПРН 28	ПРН 29	ПРН 30	ПРН 32
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

227 Фізична терапія, ерготерапія

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 11	ЗК 12	ЗК 13
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 1	СК 7	СК 13
ОК.1.9.	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 12
ОК.1.9.	+	+	+	+

017 Фізична культура і спорт

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 4	ЗК 6	ЗК 9	ЗК 12
ВК.2.28.	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 4	СК 10
ОК.1.9.	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 2	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 16	ПРН 17	ПРН 21
ОК.1.9.	+	+	+	+	+	+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1.

Теоретичні аспекти основ інклюзії

Тема 1. *Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен*. Визначення понять інтеграція та інклюзія. Поняття „інвалідність”, ототожнення терміну „людина з особливими потребами” як „особа з інвалідністю”. Основні причини інвалідності, категорії та моделі, 3 групи інвалідності.

Тема 2. *Зарубіжний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання.* Досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання за кордоном. Інклюзивна освіта в Україні.

Тема 3. *Еволюція ставлення до людей з інвалідністю*

Схема періодів розвитку ставлення до інвалідів у Західному суспільстві та в Україні. Періоди розвитку ставлення до інвалідів у Західному суспільстві: передіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний та сучасний періоди. Зарубіжні досягнення в соціальній політиці за останні роки. Періоди розвитку ставлення суспільства до людей з особливими потребами в Україні: монастирський, медичний, лікувально-педагогічний та сучасний періоди. Особливості їх проходження.

Змістовий модуль 2

Нормативно-правова база забезпечення освітою осіб з інвалідністю

Тема 4. *Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю.* Міжнародні документи, що захищають і гарантують права людей з особливими потребами. Декларація ООН „Про права інвалідів", Конвенція ООН „Про права дитини", Загальна декларація „Про геном людини і права людини". Законодавче забезпечення освітніх прав, реабілітації та соціального захисту людей з особливими потребами в Україні. Закон України „Про реабілітацію інвалідів в Україні". Закон України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", Закон України „Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам".

Тема 5. *Державна типова та індивідуальна програми реабілітації осіб з інвалідністю.*

Мета, завдання та загальна спрямованість Державної типової програми реабілітації інвалідів. Види і зміст гарантованих державою реабілітаційних послуг інвалідам незалежно від причини інвалідності. Об'єм додаткових реабілітаційних послуг інвалідам з порушенням опорно-рухового апарату, з вадами слуху, зору, при психічних захворюваннях та розумовій відсталості. Умови реалізації Державної типової програми реабілітації. Принципи формування та завдання індивідуальної програми реабілітації. Структура індивідуальної програми реабілітації, етапи її розробки.

Змістовий модуль 3.

Практичне застосування форм та методів роботи в інклюзивному середовищі

Тема 6. *Універсальна доступність навчального закладу.* Ознаки універсальної доступності. Елементи доступності прилеглої території. Доступність всередині приміщення. Наявність інформаційних табло/піктограм. Поняття „універсальний дизайн". Методика визначення доступності об'єкту громадського призначення для людей з особливими потребами.

Тема 7. *Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі.* Особливості соціальних контактів з особами з особливими

потребами в інклюзивному освітньому просторі. Особливості співпраці з особами з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі.

Тема 8. *Основи жестової мови*. Жестова мова. Історія виникнення. Класифікація жестових мов. Українська жестова мова. Основні правила жестикуляції. Поради при спілкуванні з нечуючими людьми.

Тема 9. *Види реабілітацій для людей з інвалідністю.* Медична та фізична реабілітації. Соціальна реабілітація. Психологічна реабілітація. Педагогічна реабілітація. Професійна реабілітація. Трудова реабілітація. Побутова реабілітація. Фізкультурно-спортивна реабілітація. Методи та засоби проведення реабілітації. Особливості проведення реабілітаційних заходів. Установи, що займаються реабілітацією.

Змістовий модуль 4.
Досвід впровадження інклюзивної освіти в Україні

Тема 10. *Досвід впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх школах та центрах розвитку дитини.* Запровадження інклюзивного навчання у провідних школах. Досвід та перспективи розвитку інклюзії у ЗОШ. Підготовка фахівців. Практика застосування інклюзії у центрах розвитку дитини, інклюзивно-ресурсних центрах.

Тема 11. *Досвід впровадження інклюзії в університеті „Україна”.* Впровадження інклюзивного навчання в Університеті „Україна”. Провідні структурні підрозділи університету. Соціально-педагогічна робота зі студентами з особливими потребами. Медико-реабілітаційна складова навчального процесу в освітньому закладі.

Дисципліни, вивчення яких обов’язково передує цій дисципліні: педагогіка, вступ до спеціальності, загальна теорія здоров’я, Основи догляду за хворими та інвалідами, долікарська медична допомога.

Міжпредметні зв’язки: Історія соціальної роботи, Педагогіка, Загальна психологія, Соціологія, Основи фізичної реабілітації.

4.2. Структура навчальної дисципліни
4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	Аудиторна					с.р.	Усього	Аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		Л	Сем	пр	Лаб	інд			Л	Сем	Пр	Лаб	Інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
МОДУЛЬ 1															
Змістовий модуль 1. ***Теоретичні аспекти основ інклюзії***															
Тема 1. Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен	10	4	2	-	-	-	4	12	2	2	-	-	-	8	**АР:** опитування **СР:** письмове завдання для самостійного опрацювання **ІР:** огляд додаткової літератури
Тема 2. Зарубіжний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання	6	2	-	-	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8	**АР:** письмове опитування **СР:** завдання для самостійної роботи, робота на ПК **ІР:** огляд літератури
Тема 3. Еволюція ставлення до людей з інвалідністю	10	2	2	-	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8	**АР:** письмове опитування, робота з презентаціями **СР:** завдання для самост. Опрацювання на ПК **ІР:** огляд електронних ресурсів
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 1	**26**	**8**	**4**	**-**	**-**	**2**	**12**	**30**	**2**	**2**	**-**	**-**	**2**	**24**	
Змістовий модуль 2. ***Нормативно-правова база забезпечення освітою осіб з інвалідністю***															
Тема 4. Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю	10	2	2	-	-	-	6	13	2	1	-	-	-	10	**АР:** опитування **СР:** письмове завдання для самостійного опрацювання **ІР:** огляд літератури
Тема 5. Державна типова та індивідуальна програми реабілітації осіб з інвалідністю	10	2	-	-	-	-	8	12	-	-	-	-	-	12	**АР:** письмове опитування **СР:** письмове завдання для самостійного опрацювання **ІР:** огляд електронних ресурсів
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 2	**22**	**4**	**2**	**-**	**-**	**2**	**14**	**27**	**2**	**1**	**-**	**-**	**2**	**22**	

Змістовий модуль 3. ***Практичне застосування форм та методів роботи в інклюзивному середовищі***															
Тема 6. Універсальна доступність навчального закладу	10	2	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	-	10	**АР:** опитування **СР:** завдання для самостійного опрацювання **ІР:** робота з анкетою
Тема 7. Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі	12	4	2	-	-	-	6	12	1	1	-	-	-	10	**АР:** письмове опитування **СР:** завдання для самостійного опрацювання **ІР:** робота з літературними джерелами
Тема 8. Основи мови жестів	14	4	2	-	-		8	8	-	-	-	-	-	8	**АР:** практичне заняття, спілкування мовою жестів **СР:** вивчити жести **ІР:** робота з Інтернет
Тема 9. Види реабілітацій для людей з інвалідністю	12	4	2	-	-	-	6	9	1	-	-	-	-	8	**АР:** письмове опитування **СР:** завдання для самостійного опрацювання **ІР:** робота з літературними джерелами
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 3	**50**	**14**	**8**	**-**	**-**	**2**	**26**	**41**	**2**	**1**	**-**	**-**	**2**	**36**	
Змістовий модуль 4. ***Досвід впровадження інклюзивної освіти в Україні***															
Тема 10. Досвід впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх школах та центрах розвитку дитини	6	2	-	-	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8	**АР:** опитування **СР:** завдання на ПК для самостійного опрацювання **ІР:** огляд літератури
Тема 11. Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна"	8	2	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	-	6	**АР:** опитування **СР:** завдання для самостійного опрацювання **ІР:** перегляд відео
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	
Разом за змістовим модулем 4	**16**	**4**	**2**	**-**	**-**	**2**	**8**	**16**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2**	**14**	
ІНДЗ	**6**	**-**	**-**	**-**	**-**	**6**	**-**	**6**	**-**	**-**	**-**	**-**	**6**	**-**	ІНДЗ: проектна робота
Усього годин (за семестр)	**120**	**30**	**16**	**-**	**-**	**14**	**60**	**120**	**6**	**4**	**-**	**-**	**14**	**96**	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни „Інформаційні технології”

Разом: **120 год.**, лекції – 30 год., семінарські заняття – 16 год., самостійна робота – 74 год.

Модулі	**Змістовий модуль 1**				**Змістовий модуль 2**		**Змістовий модуль 3**							**Змістовий модуль 4**	
Назва модуля	***Теоретичні аспекти основ інклюзії***				***Нормативно-правова база забезпечення освітою осіб з інвалідністю***		***Практичне застосування форм та методів роботи в інклюзивному середовищі***							***Досвід впровадження інклюзивної освіти в Україні***	
Кількість балів за модуль	**20 балів**				**11 балів**		**35 балів**							**11 балів**	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Теми лекцій	***Тема 1.*** *Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен*		***Тема 2.*** *Зарубіжний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання*	***Тема 3.*** *Еволюція ставлення до людей з інвалідністю*	***Тема 4.*** *Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю*	***Тема 5.*** *Державна типова та індивідуальна програми реабілітації осіб з інвалідністю*	***Тема 6.*** *Універсальна доступність навчального закладу*	***Тема 7.*** *Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі*		***Тема 8.****Основи мови жестів*		***Тема 9.*** *Види реабілітацій для людей з інвалідністю*		***Тема 10.*** *Досвід впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх школах та центрах розвитку дитини*	***Тема 11.*** *Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна”*
	2 бали		**1 бал**	**1 бал**	**1 бал**	**1 бал**	**1 бал**	**2 бали**		**2 бали**		**2 бали**		**1 бал**	**1 бал**
Теми семінарських занять	***Тема 1.*** *Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен*		–	***Тема 3.*** *Еволюція ставлення до людей з інвалідністю*	***Тема 4.*** *нституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю*	–	***Тема 6.*** *Універсальна доступність навчального закладу*	***Тема 7.*** *Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі*		***Тема 8.****Основи мови жестів*		***Тема 9.*** *Види реабілітацій для людей з інвалідністю*		–	***Тема 11.*** *Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна”*
	5 балів		**–**	**5 балів**	**5 балів**	**–**	**5 балів**	**5 балів**		**5 балів**		**5 балів**		**–**	**5 балів**
Самостійна робота	**2 бали**		**2 бали**	**2 бали**	**2 бали**	**2 бали**	**2 бали**	**2 бали**		**2 бали**		**2 бали**		**2 бали**	**2 бали**
Всього балів	**9 балів**		**3 бали**	**8 балів**	**8 балів**	**3 бали**	**8 балів**	**9 балів**		**9 балів**		**9 балів**		**3 бали**	**8 балів**
ІНДЗ	11 балів														
Види поточного контролю	Модульні контрольні роботи (12 балів)														
Підсумковий контроль	Залік														

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен	2
2.	Еволюція ставлення до людей з інвалідністю	2
3.	Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю	2
4.	Універсальна доступність навчального закладу	2
5.	Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі	2
6.	Основи мови жестів	2
7.	Види реабілітацій для людей з інвалідністю	2
8.	Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна”	2
Всього:		**16**

4.3.2. Індивідуальні завдання

Вид ІНДЗ	*Характеристика змісту ІНДЗ і вимог до виконання*
Студентський міні-проект	*Обрати тему міні-проекту:* Історія протезів. Історія виникнення білої тростини. Історія виникнення шрифту Брайля. Історія виникнення коляски для пересування. Відомі особистості світу з інвалідністю. Відомі особистостіУкраїни з інвалідністю. Історія виникнення мови жестів. Сучасні протези для спортсменів.
	Опрацювати необхідну літературу, джерела, документи
	Оформити роботу згідно з вимогами та представити
Дослідження об’єкта на доступність	*Обрати об’єкт громадського призначення*
	Дослідити його на доступність для маломобільних групп населення
	Заповнити Анкету доступності та розробити презентацію з фото об’єкта
	Захистити роботу
Проект інклюзивного закладу	*Розробити проект інклюзивного закладу*
	Описати етапи створення
	Передбачити посади та обов’язки
	Врахувати особливості універсального дизайну та програмно-технічне забезпечення
	Представити роботу у слайдах

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота *(навчальний проект)*

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- огляд літературних джерел з тематики (**3 бали**);
- виконання роботи за тематикою (**3 бали**);
- підготовка доповіді та захист роботи (**7 балів**);
- участь у науковій студентській конференції (**5 балів**);
- дослідження різноманітних питань та сучасних розробок з тематики дисципліни у вигляді реферату (**11 балів**).

Орієнтовна структура ІНДЗ – робота з міні-проектами за темами, дослідження об’єктів на доступність для людей з інвалідністю, розробка проекту інклюзивного закладу.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	**Критерії оцінювання роботи**	**Максимальна кількість балів за кожним критерієм**
1.	Робота з літературними джерелами, їх оформлення	2 бал
2.	Оформлення матеріалу на ПК, дотримання правил форматування	2 бали
3.	Володіння матеріалом, термінами при захисті роботи	4 бали
4.	Творчий, креативний підхід, демонстрування фахових здібностей	3 бали
	Разом	**11 балів**

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 11-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
7 – 11	Відмінно	5	A	Відмінно
5 – 6	Добре	4	BC	Добре
3 – 4	Задовільно	3	DE	задовільно
0 – 2	Незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.4. Теми самостійної роботи студентів

№	***Назва теми***	Години
МОДУЛЬ 1		
1	**Тема 1.** Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен	4
2	**Тема 2.** Зарубіжний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання	4
3	**Тема 3.** Еволюція ставлення до людей з інвалідністю	4
4	**Тема 4.** Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю	6
5	**Тема 5.** Державна типова та індивідуальна програми реабілітації осіб з інвалідністю	8
Модульний контроль		4
9	**Тема 6.** Універсальна доступність навчального закладу	6
10	**Тема 7.** Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі	6
11	**Тема 8.**Основи мови жестів	8
12	**Тема 9.** Види реабілітацій для людей з інвалідністю	6
13	**Тема 10.** Досвід впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх школах та центрах розвитку дитини	4
14	**Тема 11.** Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна”	4
Модульний контроль		4
ІНДЗ		6
Разом з дисципліни		**74**

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. ***Теоретичні аспекти основ інклюзії***			
Тема 1. Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен *(4 год)*	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	I -II
Тема 2. Зарубіжний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання *(4 год)*	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	III
Тема 3. Еволюція ставлення до людей з інвалідністю *(4 год)*	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	IV
Модульний контроль *(2 год)*	Тестування	3	
Всього: 14 год.	*Всього балів:*	**9**	
Змістовий модуль 2. ***Нормативно-правова база забезпечення освітою осіб з інвалідністю***			
Тема 4. Інституціональне середовище забезпечення освіти дітей та молоді з інвалідністю (6год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	V
Тема 5. Державна типова та індивідуальна програми реабілітації осіб з інвалідністю (8 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	VI
Модульний контроль *(2 год)*	Тестування	3	
Всього: 16 год.	*Всього балів:*	**7**	
Змістовий модуль 3. ***Практичне застосування форм та методів роботи в інклюзивному середовищі***			
Тема 6. Універсальна доступність навчального закладу (6 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	VII
Тема 7. Правила спілкування і співпраці з особами з інвалідністю у навчальному закладі(6 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	VIII-IX
Тема 8.Основи мови жестів (6 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	X-XI
Тема 9. Види реабілітацій для людей з інвалідністю (6 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XII-XIII
Модульний контроль *(2 год)*	Тестування	3	
Всього:28 год.	*Всього балів:*	**11**	
Змістовий модуль 4. ***Досвід впровадження інклюзивної освіти в Україні***			
Тема 10. Досвід впровадження інклюзивного навчання у	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XIV

загальноосвітніх школах та центрах розвитку дитини (4 год)			
Тема 11. Досвід впровадження інклюзії в Університеті „Україна” (4 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	2	XV
Модульний контроль *(2 год)*	Тестування	3	
Всього: 10 год.	*Всього балів:*	**7**	
Індивідуальна навчально-дослідна робота: *6 год.*	Проект	**11**	
Разом: 74 год.	***Разом: 38 балів***		

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати проблеми впровадження інклюзії в Україні.
2. Охарактеризувати проблеми, з яким стикаються люди з особливими потребами.
3. Які, на вашу думку, існують шляхи впровадження інклюзії в Україні?
4. Що відбувається на сьогоднішньому етапі розвитку відношення до осіб з особливими потребами в Україні?
5. Розробити Індивідуальну програму реабілітації студента з інвалідністю.
6. Проаналізувати вітчизняні документи, на яких базується впровадження інклюзії.
7. Які основні завдання постають перед загальноосвітнім закладом щодо впровадження інклюзії?
8. За якими критеріями заклад визначається як інклюзивний?
9. У чому полягають відмінності методів навчання для дітей з особливими потребами?
10. Перерахувати протипоказання, за якими дитина з інвалідністю не може навчатися з іншими дітьми у ЗОШ.
11. У чому Ви вбачаєте першоджерела дискримінаційного відношення до людей з інвалідністю?
12. Провести аналіз законодавчих документів, які захищають права осіб з інвалідністю.
13. Проаналізувати відмінність педагога та асистента у школі.
14. Описати перспективи розвитку інклюзивної освіти у сучасному ЗВО.
15. Описати шляхи впровадження інклюзії у ЗВО.
16. Охарактеризувати сучасні програми розвитку інклюзії на місцевому рівні.
17. Провести пошук реабілітаційних центрів в області, які надають педагогічну та соціальну реабілітації для дітей з інвалідністю.
18. Перерахувати установи, які займаються фізичною реабілітацією дітей та молоді з інвалідністю.
19. Хто є учасниками інклюзивного навчання?
20. Дати характеристику інклюзивній компетентності.
21. Назвати фізкультурно-спортивні центри реабілітації дітей та молоді з особливими потребами в області.

22. Особливості інклюзивного навчання в Україні.
23. Аналіз законодавчих документівУкраїни для молоді з особливими потребами.
24. Найперші законодавчі документи, що захищали людей з особливими потребами.
25. Особливості роботи центрів, що надають соціальну реабілітацію.
26. Реабілітаційні центри України, що надають медичну та фізичну реабілітацію для дітей з особливими потребами.
27. Інклюзивні школи як школи майбутнього чи сьогодення.
28. Особливості споруд з універсальним дизайном.
29. Проблеми побутової реабілітації як повсякденності для людей з особливими потребами.
30. Психологічна реабілітація для студентів з особливими потребами.
31. Реабілітаційні заходи для дітей зі складнощами у навчанні.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні:* лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні:* вправи.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від виду занять, змісту теми, цілей і завдань, можливостей студентів та часом, відведеним для вивчення теми.

В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративна лекція включає усний виклад навчального матеріалу з ілюстрацією таблиць, слайдів, роздаткового матеріалу, з використанням ТЗН.

- лекція з елементами бесіди, яка включає усний виклад навчального матеріалу, великого за обсягом, складного за логічною побудовою у якому застосовується питально-відповідальний метод навчання з використанням ілюстративного матеріалу.

- проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення студентів, коли при читанні лекції перед студентами формулюється проблема для самостійного осмислення того, що далі розкривається викладачем; у ході лекції

студентам може видаватися надрукований роздавальний матеріал або здійснюватися показ таблиць, слайдів, які допомагають студентам у вирішенні поставленої проблеми.

В ході семінарських занять застосовуються наступні методи:

- семінарське заняття організовується у формі доповідей і обговорень. Увага студентів зосереджена висвітленні матеріалу з наданням інформації про нові наукові розробки.

- репродуктивний метод застосовується при проведенні підсумкового семінару з змістового модуля з використанням тестового контролю у ІКЦ.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Під час викладання навчальної дисципліни **„Теорія держави і права”** застосовуються наступні методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу – надання нових фактів та самостійний їх пошук створює відчуття збагачення знаннями спонукає студентів до самовдосконалення.

2 Метод опори на життєвий досвід студентів – використання викладачем у навчальному процесі життєвого досвіду студентів – фактів, явищ, які вони спостерігали в житті, або в яких самі брали участь.

3.Метод емоційно-морального стимулювання – включення у зміст навчання моральних ситуацій прикладів з життя.

4.Метод зацікавлення – реалізується за допомогою цікавих прикладів, парадоксальних фактів (цікаві аналогії, проблемні запитання, досліди).

5.Метод емоційного сплеску та заохочення – підтримка, підбадьорювання, заохочення; педагог має демонструвати своє прагнення допомогти студенту, бути впевненим у його силах та здібностях.

6.Метод пізнавальних ігор:

-*ділова гра* – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, і взаємна критика гіпотез. Їх обґрунтування, що призводить до появи нових знань і уявлень;

-*рольова гра* – імпровізоване розігрування заданої ситуації;

- *інтерактивна гра* – метод навчання, заснований на досвіді, отриманому в результаті спеціально організованої соціальної взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної моделі поведінки;

- *симуляція* – метод навчання, який моделює обмежені в часі, конкретні життєві ситуації, результат яких залежить від поведінки учасників процесу.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод „вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна **„Основи інклюзії"** оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 4 змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки „відмінно", „добре", „задовільно", „незадовільно", подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- підсумкові роботи за семестр;
- модульні тестові завдання;
- реферати;
- презентації;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
„відмінно”	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
„добре”	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
„задовільно”	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
„незадовільно”	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
І. Обов'язкові									
1.1. Відвідування лекцій	1	4	**4**	2	**2**	7	**7**	2	**2**
1.2. Робота на семінарському занятті	5	2	**10**	1	**5**	4	**20**	1	**5**
1.3. Виконання завдань для самостійної роботи	2	3	**6**	2	**4**	4	**8**	2	**4**
1.4. Виконання модульної роботи	3	1	**3**	1	**3**	1	**3**	1	**3**
Разом			**23**		**14**		**38**		**14**
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: **89**									
ІІ. Вибіркові									
Виконання завдань для самостійного опрацювання (за вибором студента не більше **11** балів)									
2.1. Огляд літературних джерел з тематики									**3**
2.2. Виконання роботи за тематикою									**3**
2.3. Підготовка доповіді та захист роботи									**7**
2.4. Участь у науковій студентській конференції									**5**
2.5. Дослідження різноманітних питань та сучасних розробок з тематики дисципліни у вигляді реферату									**11**
Разом									**11**
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: **11**									
Всього балів за курс: **100**									

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		залік		
90 – 100	*відмінно*	*Зараховано*	**A**	*Відмінно*
82 – 89	*добре*		**B**	*добре (дуже добре)*
75 – 81	*добре*		**C**	*добре*
64 – 74	*задовільно*		**D**	*задовільно*
60 – 63	*задовільно*		**E**	*задовільно (достатньо)*
35 – 59	*незадовільно*	*не зараховано*	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*
1 – 34	*незадовільно*		**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

6.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																Залік	Сума
Модуль 1							Модуль 2										
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4					
Т1	Т2	Т3	МК1	Т4	Т5	МК2	Т6	Т7	Т8	Т9	МК 3	Т10	Т11	МК 4	ІНДЗ		не > 100
9	3	8	3	8	3	3	8	9	9	9	3	3	8	3	11		

Т1, Т2 ... Т12 – теми змістових модулів.
МК – модульний контроль

6.5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

тестові запитання

1	… дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну (закон України „Про освіту") *(з великої літери).*
2	… – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників (закон України „Про освіту").
	1. Інклюзивне навчання
	2. Толерантне навчання
	3. Спеціальне навчання
	4. Загальноосвітнє навчання
3	Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для … навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей (закон України „Про освіту").

	1. окремого
	2. особливого
	3. спільного
	4. індивідуального
4	… – особа зі стійким розладом функцій рганізму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні") *(з великої літери).*
5	… – особа віком до 18 років (повноліття) зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні") *(з великої літери).*
6	… – міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні").
	1. Захворювання
	2. Інвалідність
	3. Травматизація
	4. Втрата здоров'я
7	Особа віком до 18 років (повноліття) зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист(закон України „Про реабілітаціюосіб з інвалідністю в Україні").
	1. дитина із захворюваннями
	2. підліток з інвалідністю
	3. школяр з інвалідністю
	4. дитина з інвалідністю
8	… – визначення на основі комплексного обстеження усіх систем організму конкретної особи міри втрати здоров'я, ступеня бмеження її життєдіяльності, викликаного стійким розладом функцій організму, групи інвалідності, причини і часу її настання, а також рекомендацій щодо можливих для особи за станом здоров'я видів трудової діяльності та умов праці, потреби у сторонньому догляді, відповідних видів санаторно-курортного лікування і соціального захисту для найповнішого відновлення усіх функцій життєдіяльності особи (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні").
	1. Медико-соціальна експертиза
	2. Медико-психологічна експертиза
	3. Медико-фізична експертиза
	4. Комплексна експертиза
9	… – система заходів, спрямованих на опанування

	особою знань та навичок, необхідних для її незалежного проживання в соціальному середовищі: усвідомлення своїх можливостей та обмежень, соціальних ролей, розуміння прав та обов'язків, уміння здійснювати самообслуговування (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні").
	1. Абілітація
	2. Адаптація
	3. Реабілітація
	4. Соціалізація
10	... – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації і виробами медичного призначення (закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні").
	1. Абілітація
	2. Адаптація
	3. Реабілітація
	4. Соціалізація
11	Виберіть із запропонованого переліку Міжнародні документи, що відображають права людей з інвалідністю:
	1. „Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам"
	2. „Про права осіб з інвалідністю"
	3. „Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю„
	4. „Про пенсійне забезпечення"
	5. „Про геном людини і права людини"
	6. „Про державну допомогу сім'ям з дітьми"
12	Впорядкуйте періоди розвитку практики соціальної допомоги людям з особливими потребами в Україні.
	1. монастирський
	2. медичний
	3. лікувально-педагогічний
	4. інтеграції в суспільство
13	В якому з періодів розвитку відношення до осіб з особливими потребами в Західному суспільстві йдеться про кардинальні зміни відношення суспільства до осіб з особливими потребами? (назва періоду) *(з великої літери).*
14	В якому періоді розвитку відношення до осіб з особливими потребами в Західному суспільстві робляться спроби навчати дітей-інвалідів? *(з великої літери).*
15	У якому періоді розвитку відношення до людей з особливими потребами в Україні апроваджується спеціальна освіта для осіб з інвалідністю? *(з великої літери).*
16	В якомуперіодівідбуваєтьсядиференціаціясистемифаховоїосвіти і перехід до восьми типівспецшкіл (Україна)?
	1. медичний

	2. монастирський
	3. сучасний
	4. лікувально-педагогічний
17	В якому із періодів (в Західному суспільстві) йдеться про гарантування освіти всім дітям відповідно до їх потреб і здібностей?
	1. Першому
	2. Другому
	3. Третьому
	4. Четвертому
18	Який період (у Західному суспільстві) характеризується даними ознаками: під час боротьби церкви з єрессю інквізиція оголошує осіб з грубими фізичними і психічними недоліками ворогами; сприйняття людей з вадами як „аномальних”; перші спроби індивідуального навчання людей з психосоматичними захворюваннями;
	1. Другий
	2. Перший
	3. Третій
	4. Четвертий
19	Який дизайн предметів, середовища, програм та послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну?
	1. Комфортний
	2. Індивідуальний
	3. Універсальний
	4. Зручний
20	Впорядкуйте терміни з їх графічним представленням
	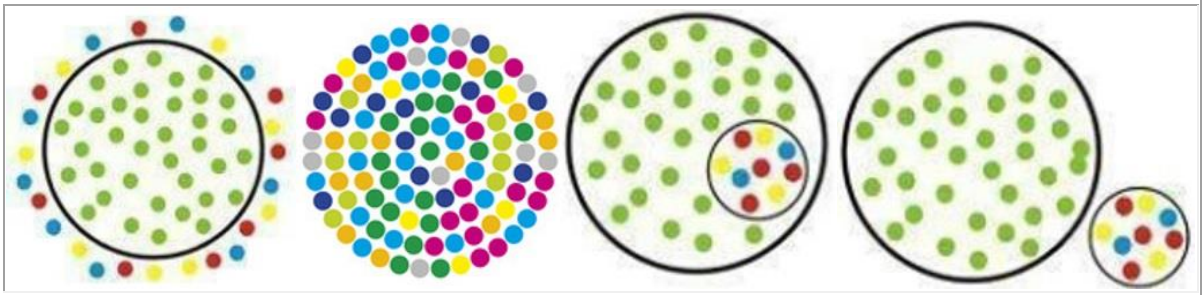
	1. ексклюзія 2. інклюзія 3. інтеграція 4. сегрегація
21	Оберіть елементи, які притаманні універсальному дизайну:
	2. наявність пандусів
	3. прозорі двері
	4. наявність підйомників
	5. контрасні розмітки
	6. зрозумілі інформаційні табло
22	Оберіть слова і поняття, які не створюють стереотипии щодо особи з інвалідністю
	1. Людина з особливими потребами

	2. Неповносправна людина
	3. Людина з інвалідністю
	4. Глуха людина
	5. Дцпешна людина
23	… – різновид дискримінації, який полягає у фактичному чи юридичному відокремленні в межах одного суспільства тих суспільних груп, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками, та в подальшому законодавчому обмеженні їхніх прав *(з великої літери).*
	1. Апартеїд
	2. Інтеграція
	3. Ексклюзія
	4. Сегрегація
24	Заклад освіти, що реалізує інклюзивні підходи, надаючи можливість усім тим, хто навчається, а також досвід, який сприяє подоланню упереджень і дискримінації, формуванню позитивного ставлення до тих, хто відрізняється, називається ….
	1. вищий
	2. універсальний
	3. інклюзивний
	4. загальноосвітній
	5. професійний
25	Згідно з Саламанкською декларацією та Рамкою дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994 р.) „Зарахування дітей у спеціальні школи або у спеціальні класи, або секції в рамках будь-якої школи на постійній основі має бути …, рекомендованим тільки у тих рідкісних випадках, коли абсолютно очевидним є те, що навчання у звичайних класах не здатне задовольнити освітні чи соціальні потреби будь-якої дитини або якщо ценеобхідно для благополуччя цієї дитини чи інших дітей”.
26	Згідно з Саламанкською декларацією та Рамкою щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994 р.) які заклади з інклюзивною орієнтацією є найбільш ефективними засобами боротьби із дискримінаційним ставленням, створення привітної атмосфери в громадах, побудови інклюзивного суспільства і забезпечення освіти для всіх; крім того, вони забезпечують ефективну освіту для більшості дітей та підвищують ефективність, а також ефективність витрат усієї системи освіти?
	1. Звичайні школи
	2. Дошкільні заклади
	3. Реабілітаційно-ресурсні заклади
	4. Заклади розвитку дитини
27	Як називається рельєфно-крапковий шрифт для написання і читання людьми з вадами зору?
	1. Шрифт Брайля
	2. Шрифт Нобеля
	3. Шрифт Морзе

	4. Шрифт Брауна
28	Що означає жест? 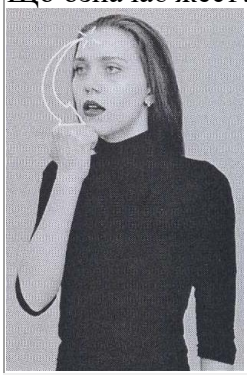
	1. Увага
	2. Дякую
	3. Думаю
	4. Повторення
29	Що означає жест?
	1. Дякую
	2. Вітаю
	3. Чекаю
	4. Підіймаюсь
30	Що означає жест?
	1. Повинен
	2. Будь уважний
	3. Помилка
	4. Що?

Питання до заліку з дисципліни

1. Охарактеризуйте поняття ,,інклюзія”?
2. Порівняйте поняття ,,інтеграція” та ,,інклюзія”?

3. У чому переваги інклюзивної освіти?
4. Назвіть перешкоди впровадження інклюзивної освіти.
5. Перерахуйте складові ефективності інклюзивної освіти?
6. Які існують стереотипи інклюзивного навчання у загальноосвітній школі/ЗВО?
7. Розкрийте поняття „інвалідність”, „особа з інвалідністю”, „дитина з інвалідністю”.
8. Назвіть і дайте характеристику моделям інвалідності (медична, соціальна).
9. Назвіть міжнародні документи, що захищають права людей з інвалідністю?
10. У яких вітчизняних документах йдеться про захист прав людей з інвалідністю?
11. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні.
12. Еволюція відношення до людей з інвалідністю у західному суспільстві.
13. Еволюція відношення до людей з інвалідністю в Україні.
14. Досвід впровадження інклюзивної освіти за кордоном.
15. Досвід впровадження інклюзивної освіти в Україні.
16. Охарактеризуйте заклади у яких впроваджується інклюзивна освіта (Україна)?
17. Чи готова, на вашу думку, загальноосвітня школа до впровадження інклюзії?
18. Види реабілітацій. Дайте характеристику.
19. Фізична реабілітація. Методи та засоби фізичної реабілітації.
20. Педагогічна реабілітація. Хто є основним об’єктом педагогічної реабілітації?
21. Психологічна реабілітація. Методи психологічної реабілітації.
22. Соціальна реабілітація. Методи та засоби.
23. Що таке універсальний дизайн?
24. Назвіть ознаки універсального дизайну навчального закладу.
25. Дайте характеристику доступності середовища?
26. Назвіть правила спілкування та поводження з людиною (школярем, студентом) з вадами слуху.
27. Яких правил варто дотримуватися при спілкуванні з людиною на візку.
28. Назвіть правила спілкування та поводження з людиною (школярем, студентом) з вадами зору.
29. Інклюзивна компетентність, як складова професійної компетентності фахівця.
30. Опишіть шляхи впровадження інклюзивного навчання у навчальних закладах.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

– Опорний конспект лекцій.
– Набір схем за тематикою.
– Художні та документальні фільми.
– Комп'ютери.
– Мультимедійний проектор.
– Мережа Інтернет.
– Комплекс відео-презентацій.

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю

Відеоматеріали рекомендовані для перегляду:

Назва фільму	***Режисер***	***Тривалість***
д/ф „Дети света (Дети Индиго)" (2006 р.)	Валерій Шатін	*01:02*
д/ф „Інші діти" (2012 р.)	Автори: Леся Іванова, Людмила Кушнір	*00:26*
д/ф „Король каліка" (1999 р.)	Уілльям А.Уайтфорд	*00:39*
д/ф „Клеймо" (2011 р.)	Ольга Арлаускас	*00:26*
д/ф „Свидетельство Ника" 2000 р.		*00:37*
д/ф „Ник Вуйчич. Вся правда про життя героя" 2018 р.		*00:10*
д/ф „Українсько-канадський проект „Інклюзивна освіта" (2011 р.)		*00:25*
д/ф „Как бабочка " (2011 р.) (Польша)	Эва Пиета	*00:29*
х/ф „Класс коррекции" (2014 р.)	Иван Твердовский	*01:28*
х/ф „Темпл Грандин" (2010 р.)	Мік Джексон	*01:43*
х/ф „Человек дождя" (1988 р.)	Баррі Левінсон	*02:13*
х/ф „Хокинг" (2004 р.)	Филип Мартин	*01:30*
х/ф „1+1" (2011 р.)	Оливье Накаш	*01:52*

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей студентів з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для студентів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;

- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;

- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;

- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

7.2. Глосарій
(термінологічний словник)

Адаптація – процес загального пристосування організму до умов існування, зазвичай для нових, або тих, які змінилися неочікувано.

Безперешкодне використання особами з особливими потребами об'єктів – це таке використання об'єктів соціальної інфраструктури, при якому людина з особливими потребами самостійно або з мінімальною сторонньою допомогою може використовувати дані об'єкти та окремі приміщення всередині них відповідно до їх функціонального призначення.

Безперешкодний доступ людей з особливими потребами до об'єктів – це такий доступ до будь-яких об'єктів соціальної інфраструктури, коли людина з особливими потребами в змозі самостійно або з мінімальною сторонньою допомогою здійснити переміщення до необхідного об'єкта, вхід всередину і вільне пересування всередині нього.

Втрата здоров'я – наявність хвороб і фізичних дефектів, які призводять до фізичного, душевного і соціального неблагополуччя.

Дитина-інвалід – особа віком до 18 років (повноліття) зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що призводить до обмеження нормальної життєдіяльності та викликає необхідність надання їй соціальної допомоги і захисту.

Доступне середовище – це середовище життєдіяльності людей, обладнане з урахуванням потреб, що виникають у осіб з особливими потребами, і дозволяє їм вести незалежний спосіб життя.

Доступність реалізації права / обов'язку / гарантії – це можливість реалізації інвалідами своїх прав, виконання обов'язків і отримання гарантій відповідно до законів нашої країни і міжнародними правовими нормами, нарівні з громадянами, що не мають інвалідності.

Здоров'я – стан живого організму, при якому організм у цілому і всі органи здатні виконувати свої життєві функції.

Інвалід – особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що призводить до обмеження нормальної життєдіяльності, викликає в особи потребу в соціальній

допомозі і посиленому соціальному захисті, а також виконання з боку держави відповідних заходів для забезпечення її законодавчо визначених прав;

Інвалідність – міра втрати здоров'я та обмеження життєдіяльності, що перешкоджає або позбавляє конкретну особу здатності чи можливості здійснювати діяльність в межах, що вважаються для особи нормальною залежно від вікових, статевих, соціальних і культурних факторів.

Індивідуальна програма реабілітації – комплекс оптимальних видів, форм, обсягів, термінів реабілітаційних заходів з визначенням порядку і місця їх проведення, спрямованих на відновлення та компенсацію порушених або втрачених функцій організму і здібностей конкретної особи до виконання видів діяльності, визначених у рекомендаціях медико-соціальної експертної комісії.

Індивідуальний навчальний план – це формальний документ, який містить детальну інформацію про дитину, її сильні та слабкі сторони, навчальні та спеціальні послуги, які вона має отримувати.

Інклюзивний освітній простір – це система соціальних зв'язків учасників навчально-виховного процесу з динамічним формуванням інклюзивної компетентності в процесі конструктивної співпраці.

Інклюзивний підхід – створення таких умов, за яких усі мають однаковий доступ до освіти, у тому числі люди з особливими освітніми потребами, які навчаються у навчальних закладах.

Інклюзія – це особлива система навчання, яка передбачає індивідуальний підхід до студентів всіх нозологій відповідно до їх освітніх потреб. Інклюзія вимагає змін на всіх рівнях освіти і насамперед формування безбар'єрного освітнього середовища.

Інтеграція – це поєднання складових частин соціуму, передусім індивідів і груп, в єдину соціальну цілісність як систему: 1) процес і стан поєднання різних за якістю соціальних елементів у функціонально єдиний організм, цілісне утворення; 2) процес входження до певної системи, яка утворилася; 3) характеристика співпадання цілей, різних соціальних груп, індивідів.

Медико-соціальна експертиза – визначення на основі комплексного обстеження усіх систем організму конкретної особи міри втрати здоров'я, ступеня обмеження її життєдіяльності, викликаного стійким розладом функцій організму, групи інвалідності, причини і часу її настання, а також рекомендацій щодо можливих для особи за станом здоров'я видів трудової діяльності та умов праці, потреби у сторонньому догляді, відповідних видів санаторно-курортного лікування і соціального захисту для найповнішого відновлення усіх функцій життєдіяльності особи.

Молодь з особливими потребами – це група осіб з фізичними обмеженнями, віком від 14 до 35 років, яка має специфічні соціальні та психологічні риси, наявність яких визначається як віковими особливостями, так і тим, що їх соціально-економічне та суспільно-політичне становище, їх духовний світ знаходяться у стані становлення, формування.

Навички – дії, складові частини яких у процесі багаторазового повторення стають автоматичними. Навички характеризуються високим ступенем засвоєння і відсутністю поелементної свідомої регуляції та контролю.

Навчання – процес здобуття знань, навичок і установок для певного виду діяльності організованим способом, наприклад, для виконання конкретної роботи або завдання.

Об'єкти, доступні для людей з особливими потребами – це будь-які об'єкти соціальної інфраструктури (житлові, громадські та виробничі будинки, будівлі та споруди, спортивні споруди, місця відпочинку, культурно-видовищні та інші установи, транспортні засоби), обладнані таким чином, що доступ до них і переміщення усередині людина з особливими потребами може здійснювати або самостійно, або з мінімальною сторонньою допомогою.

Обмеження життєдіяльності – повна або часткова втрата особою внаслідок захворювання, травми або вроджених вад здатності або можливості самообслуговування, самостійного пересування, спілкування, орієнтації, контролювання своєї поведінки.

Попередження інвалідності – здійснення комплексу медичних, гігієнічних, фізичних, педагогічних, психологічних, професійних та інших заходів, спрямованих на профілактику переходу захворювання, наслідків травми або вади у постійне обмеження життєдіяльності чи інвалідність особи або на зменшення тяжкості інвалідності.

Пристосування об'єктів для використання людиною з особливими потребами – це така зміна всієї території об'єкта (реконструкція, переобладнання, дооснащення і т.д.), в результаті якого людина з особливими потребами отримує можливість використовувати даний об'єкт нарівні з громадянами, що не мають інвалідності, відповідно з функціональним призначенням цього об'єкта і його окремих приміщень.

Реабілітаційна установа – підприємство, заклад, у тому числі їх відділення, структурні підрозділи, незалежно від форми власності, що здійснює реабілітацію інвалідів і дітей-інвалідів відповідно до державних соціальних нормативів у сфері реабілітації.

Реабілітаційні заходи – комплекс заходів, якими здійснюється реабілітація інвалідів.

Реабілітаційні послуги – послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство.

Реабілітаційні послуги – послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство.

Реабілітація – це комплекс послуг, спрямованих на відновлення наявних в минулому здібностей, втрачених у зв'язку з хворобою, травмою, зміною умов життєдіяльності.

Реабілітація інвалідів – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму, усуненні обмежень їх життєдіяльності для досягнення і підтримання соціальної і матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство.

Соціальна реабілітація – це система заходів, які забезпечують умови для повернення особи до активної трудової діяльності, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, соціального обслуговування та забезпечення засобами реабілітації

Спеціальна освіта – дошкільна, загальна середня, професійно-технічна та вища освіта, для отримання якої особам з особливостями психофізичного розвитку створюють спеціальні умови.

Спеціальний навчальний заклад – навчальний заклад, створений для навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку (школа, школа-інтернат, спеціальний навчально-виховний комплекс, об'єднання, навчально-реабілітаційний центр).

Спеціальний навчальний підрозділ – структурний підрозділ загальноосвітнього навчального закладу, створений для навчання осіб з фізичними та (або) розумовими порушеннями, з метою надання спеціальних освітніх послуг, у закладах, максимально наближених до місця проживання зазначених осіб.

Транспортна доступність – це можливість для людей з особливими потребами залишатися мобільними і користуватися всіма послугами та транспортними спорудами самостійно, не зважаючи ні на які обставини і за будь-яких умов.

Тьютор – особлива педагогічна техніка, яка забезпечує розробку Індивідуальних освітніх програм учнів і студентів і супроводжує процес індивідуальної освіти в школі, вузі, у системах додаткової і безперервної освіти.

Універсальний дизайн **–** це стратегія, економічно ефективний підхід, який спрямований на те, щоб проектування та компоненти середовища, виробів, комунікацій, інформаційних технологій чи послуг були однаково доступні та зрозумілі всім.

Фізична реабілітація – система заходів з відновлення чи компенсації фізичних можливостей людини засобами і методами фізичної культури, елементів спорту, масажу, фізіотерапії та природних факторів.

7.3. Рекомендована література

Базова література

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наукових праць. – К.: Університет „Україна", 2017.– 448 с.

2. Байда Л. Інвалідність і суспільство. Навч. посіб. / Байда Л., Красюкова-Енс та інші ; – К: „Київський університет”, 2011. –182 с.
3. Безпалько О.В. Соціальна підтримка дітей з обмеженими функціональними можливостями. Методичні рекомендації. / О.В. Безпалько, Т.Г. Губарева; – К.: Логос, 2002. – 48 с.
4. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник / [кол. авторів ; за заг. ред. С.П. Миронової]. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 236 с.
5. Інклюзивна освіта : теорія та практика : навчально-методичний посібник. / [колектив авторів ; за заг. ред. С.П. Миронової]. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. – 192 с.
6. Інклюзія в освіті: повсякденні практики та процедура оцінювання [Текст] : монографія / О. М. Дікова-Фаворська, С. Г. Здрагат. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. - 416 с.
7. Капська А.Й. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями / А.Й. Капська ; – К.: ДЦССМ, 2003. – 168с.
8. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / Л Колупаєва. - К.: „Самміт–Книга”, 2009. — 272 с: іл. - (Серія „Інклюзивна освіта”).
9. Колупаєва А.А. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Н.З.Софій, Ю.М.Найда / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / А.А.Колупаєва, Н.З.Софій, Ю.М.Найда [та ін.]; за заг. ред. Л.І.Даниленко. –К., 2007. –128 с.
10. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : „А.С.К.”, 2012. – 308 с.
11. Мисула І.Р. Медична та соціальна реабілітація: Навч. посіб. / І. Р. Мисула, Л.О. Вакуленко ; Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с.
12. Мурза В.П. Психолого-фізична реабілітація / В.П Мурза ; підручник. – К.: „Олан”, 2005. – 608 с.
13. Мухін В.М. Фізична реабілітація: підручник / В.М. Мухін;. – К.: Олімпійська література, 2000. – 424 с.
14. Особливості впровадження інклюзії у вищому навчальному закладі : навч. посіб. / М. Є. Чайковський. – К. : Університет „Україна”, 2015. – 152 с.
15. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі : монографія / М. Є. Чайковський – Київ : Вид-во, 2015. – 439 с.
16. Таланчук П.М. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі / П.М. Таланчук, К.О. Кольченко, Нікуліна Г.Ф. ; навчально-методичний посібник. - К.: Соцінформ, 2004. – 128 с.
17. Чайковський М.Є. Основи реабілітології / Навчально-методичний посібник. – К.: Університет „Україна”, 2015. – 172 с.

18. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник / Марія Швед. Львів: Український католицький університет, 2015. - 360с.

Допоміжна література

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О.В. Безпалько ; навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Бойчук Ю.Д., Бородіна О.С., Микитюк О.М. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я : монографія. – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2015. –117с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник / С.С. Вітвицька ; К.: Центр навч. літератури, 2003. – 316 с.
4. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи / А.Г. Горілий; Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2004. – 174 с.
5. Гриценко Л.І. Теорія і методика виховання: особистісно-соціальний підхід: навч. посібник студ. вищ. навч. закладів, що навчаються за пед. спец. / Л.І. Гриценко ; - М., 2008. - 237 с.
6. Декларація ООН „Про права інвалідів" : прийнята *резолюцією 3447* на тридцятій сесії *Генеральної Асамблеї ООН* від 9.12.1975 року.
7. Декларація ООН „Про права розумово відсталих осіб" : *прийнята резолюцією 2856 Генеральної Асамблеї ООН від 20.12.1971 року.*
8. Дікова-Фаворська О. М.. Особа з вадами здоров'я в сучасному суспільстві: стратегії та основні заходи модернізації взаємин. / За наук. ред. докт. соц. наук, доцент. О.М. Дікової-Фаворської. – Монографія. – Житомир: Приватне Підприємство „ДЖІВІЕС", 2010. – 666 с.
9. Доній В.М. Реабілітаційна педагогіка на рубежі XXI століття / В.М. Доній, Г.М. Несен, І.Г. Єрмаков ; Наук.-метод. Зб. У 2-х ч.: - Ч. 1. - К.: ІЗМН, 1998. – 320 с.
10. Жигайло Н.І. Соціальна педагогіка / Н.І. Жигайло ; навч. посібник. – Львів: Новий світ-2000, 2007. – 256 с.
11. Загальна декларація „Про геном людини і права людини" *прийнята Генеральною Асамблею ООН* від 11.10.1997 року.
12. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі // Психолог. – 2009. -№10.– с.14-18.
13. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч.посіб. / С. Г.Карпенчук; К.: Вища школа, 2005. – 180 с.
14. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : АТОПОЛ, 2011. – 275 с.
15. Конвенція ООН „Про права дитини" від 20.11.1989 р.
16. Лукашевич М.П. Соціальна робота (теорія і практика) / М.П. Лукашевич, Т.В.Семигіна ; Підручник. – К.: Каравела, 2009. – 368 с.
17. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи / О.К. Марченко ; навч. посібник. – К.: Олімпійська література, 2006. – 196 с.

18. Мурза В.П. Фізична реабілітація в хірургії: Навч. посіб./ В.П. Мурза, В.М Мухін ; – / К.: Наук світ. 2008. – 246 с.
19. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Положення про навчально-реабілітаційний Центр" №325 від 28.08.1997 року.
20. Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України „Про затвердження Програми професійної підготовки інвалідів по слуху і зору у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації" №764 від 17.11.2003 року.
21. Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України „Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю" №691від 2.12.2005 року.
22. Наказ Міністерства охорони здоров'я України „Про затвердження інструкції про встановлення груп інвалідності*" N 561 від 05.09.2011року.*
23. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України (Мінпраці та соцполітики) „Про затвердження Типового положення про центр професійної реабілітації інвалідів" № 372 від 09.10.2006 *року.*
24. Полтавець В.Соціальна робота в Україні: перші кроки / В.Полтавець. ; – К.: Видавничий дім „КМ Akademia", 2000.– 236 с.
25. Постанова Верховної Ради України „Про інформацію Кабінету Міністрів України щодо виконання Національної програми професійної реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями на 2001-2005 роки" N 239-V від 10.10.2006 року.
26. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про індивідуальну програму реабілітації інвалідів" №757 від 23.05.2007 року.
27. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів" № 1686 від 8.12.2006 року.
28. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження порядку надання інвалідам та дітям-інвалідам реабілітаційних послуг" №80 від 31.01.2007 року.
29. Постанова Кабінету Міністрів України „Про комплексну програму розв'язання проблем інвалідності" №31 від 27.01.1992 року.
30. Сідельник Л.Л. Стандарти соціальних послуг: Збірка проектів документів / Л.Л. Сідельник ; - Кн.2. – К.: Тов „ЛДЛ", 2007. – 232 с.
31. Соціально-педагогічна реабілітація в закладах освіти: проблеми та перспективи: Тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький: Хмельницький інститут соціальних технологій Університету „Україна", 2009. – 220 с.
32. Слободяник А.П. Психотерапия, внушение и гипноз / А.П.Слободяник ; 4-е изд., испр. и доп.– Киев: Здоров'я, 1982.– 376 с.
33. „*Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів*" *прийняті резолюцією 48/96 Генеральної Асамблеї ООН від 20.12.1993 року.*
34. Тюптя Л.Т. Соціальна робота (теорія і практика) / Л.Т. Тюптя, І.Б. Іванова ; навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВМУРоЛ „Україна", 2004. – 408 с.

35. Указ президента України про затвердження „Національна програма професійної реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями на 2001-2005 роки” N 519 від 13.07.2001 року.
36. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з інвалідністю в умовах вищого навчального закладу : навч.-метод. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. / М. Є. Чайковський, О. О. Добровіцька. – К.: ТАЛКОМ, 2018. – 272 с.
37. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2003. – Т. 5. – 736 с.
38. Безух С.М. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов: Учебное пособие / С.М. Безух, С.С. Лебедевой ; – СПб.: Речь, 2006. – 112 с.
39. Епифанов В.А. Медицинская реабилитация: / В.А. Епифанова ; руководство для врачей. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 352 с.: ил.
40. Лисовский В.А. Комплексная профилактика заболеваний и реабилитация больных и инвалидов / В.А. Лисовский ;Учебн. Пособие \ Под ред. С.П. Евсеева. – 2 – е изд., стереотип. – М.: Советский спорт, 2004. – 320 с.
41. Маллер А.А. Социальное воспитание и обучение детей с отклонениями в развитии / А.А. Маллер ; Методическое пособие. Изд. 2-е испр. и доп. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.
42. Сирота О.М. Право социального обеспечения в Украине / О.М. Сирота ; учебник. Изд. четвертое, переработанное и дополненное. – Х.: „Одиссей”, 2003.– 384 с.
43. Толстоухова С.В. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю / С.В. Толстоухова, І.М.Пінчук ; –К.:УДЦССМ. 2000. – 184 с.
44. Холостова Е.О. Социальная реабилитация: Учебное пособие / Е.О. Холостова, Н.Ф. Деметьева ; М.: Издательство – торговая корпорация „Дашков и К”, 2002.– 340 с.
45. Энциклопедия традиционной медицины: Направления. Методики. Практики/Сост. И.М. Минеев.–М.: ООО „Издательство АСТ”: „Сопричастность”, 2002.– 702 с.
46. Ярская-Смирнова Е.Р. Социальная робота с инвалидами / Е.Р. Ярская-Смирнова, Э.К. Наберушкина ; СПб.: Питер, 2004. – 316 с.

7.4. Інформаційні ресурси:

1. Сайт Міністерства освіти і науки України – Режим доступу : www.mon.gov.ua.
2. Сайт бібліотеки ім. Вернадського – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
3. Платформа Moodle Університету «Україна».
4. Закон України „Про вищу освіту” (2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
5. Закон України „Про державну допомогу сім’ям з дітьми” (2018 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12.

6. Закон України „Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю” (2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14.
7. Закон України „Про освіту” (2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.
8. Закон України „Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” (2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12.
9. Закон України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” № 875-XII від 21.03.1991 року.
10. Закон України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні” (2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 2961-15.
11. Закон України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” (2018 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12.

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	**Наявне матеріально-технічне забезпечення**	**Необхідне матеріально-технічне забезпечення**
Лекція	Ноутбук, проектор, ПЕОМ, доступ до мережі Інтернет, зовнішні носії інформації, платформа Moodle	-
семінарське заняття	ПЕОМ, доступ до мережі Інтернет, платформа Moodle	-
Модульний контроль	ПЕОМ, доступ до мережі Інтернет, платформа Moodle	-